

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

МОНІТОРИНГ ПСИХОЛОГІЧНИХ, ФІЗИЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР» ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Табінська Світлана

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

Аннотація

В статті показано авторське видіння системи моніторингу психологічних, фізичних і соціальних якостей у соискателів ступеня вищого образования «магістр» фізичної культури і спорту. Определено, что моніторинг психологічних, фізичних і соціальних якостей у соискателів ступеня вищого образования «магістр» фізичної культури і спорту позволит реализовать в условиях соответствующих высших учебных заведений профессиональную научно-исследовательскую подготовку как целостный личностно-ориентированный процесс, в частности улучшить воспитательные, учебные, лечебно-профилактические, исследовательские, самообразовательные способности будущих магистров физической культуры и спорта.

Ключевые слова: соискатель высшего образования, магистр физической культуры и спорта, мониторинг, психологические, физические, социальные качества, профессиональная подготовка.

Annotation

The article shows the author's vision of a system of monitoring of psychological, physical and social qualities of the applicants to higher education «master» of physical culture and sport. That monitoring of psychological, physical and social qualities of the applicants to higher education «master» of physical culture and sport will implement in terms of relevant academic and professional research training as a holistic learner-centered process determined. In particular to improve the educational, academic, medical, research, self-educational abilities of future master's degrees of physical education and sport.

Keywords: applicant higher education, master of physical culture and sport, monitoring, psychological, physical, social quality, training.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтенсивні реформи в системі вищої освіти [9], що останнім часом набувають ознак реалістичності, ставлять на порядок денний як актуально-перспективну проблему збереження кращих моделей підготовки професіоналів різних галузей в умовах академічної свободи та детермінують упровадження перспективних інновацій, які дають змогу покращити існуючу ситуацію, зокрема у сфері вищої фізкультурної освіти майбутніх магистрів фізичної культури і спорту.

Аналіз наукових праць відомих фахівців з теорії і методики професійної освіти (Є. Барбіна [2], Н. Волкова [4], С. Гончаренко [5], О. Дубасенюк [15], І. Зязюн [8] та ін.) свідчить про наявність надійних теоретико-методологічних засад, змістовою основою яких є особистісно зорієнтована та компетентнісна освітні парадигми як теорії розвитку майбутніх професіоналів, що домінують нині.

При цьому вчені (О. Ажиппо [1], Л. Демінська [6], Є. Захаріна [7], В. Кашуба [10], А. Конох [11], А. Свасьєв [17], О. Тимошенко [18]) вбачають більш конкретизовану сутність і надзавдання такого реформування в закладенні основи для інтенсивної перебудови окремих параметрів навчання майбутніх фахівців з фі-

зичної культури і спорту, зокрема тих, що посилюють їх професійну кваліфікацію, не порушуючи конструктивних напрацювань минулого.

Важливо, що вище згадані вчені націлені на викоренення наскрізь регламентованих моделей педагогічного процесу, а також на зміщення цільових пріоритетів фахової підготовки з формальних параметрів їх кваліфікаційних характеристик на соціальну цінність особистісних якостей.

Проте, досвід роботи у магістратурі «Фізичної культури і спорту» підтверджує те, що розмаїття та велика кількість досліджень із цього напрямку надто повільно та обережно екстраполюються в практику професійної науково-дослідної підготовки майбутніх магістрів, які демонструють низький рівень педагогічних здібностей і техніки, поверхову здатність проектувати й будувати майбутню професійну діяльність на рефлексивній основі, застосовувати інформаційно-освітнє середовище в особистісно-професійному зростанні.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати необхідність моніторингу психологічних, фізичних і соціальних якостей у здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» фізичної культури і спорту.

Завдання дослідження:

– сформулювати групу основних вмінь, якими повинен володіти сучасний магістр фізичної культури і спорту;

– розробити авторський комплекс діагностичних інструментів, що буде побудований відповідно до основних соціальних функцій, які повинен виконувати сучасний магістр фізичної культури і спорту та добре відомих валідних інструментів, тестів, опитувальників, які дають змогу перманентного контролю за станом сформованості окремих психологічних, фізичних і соціальних якостей здобувачів (магістрів) та

загальним зростанням їх здібностей і ментальних установок.

Методи дослідження: теоретичні: загальнонаукові – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація та зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему; конкретно-наукові – метод ретроспективного аналізу психолого-педагогічної літератури – для окреслення важливості моніторингу психологічних, фізичних і соціальних якостей у здобувачів.

Результати дослідження. Якісне формування майбутніх магістрів фізичної культури і спорту, які повинні будуть здатні не тільки зміцнювати здоров'я нового покоління, але й здійснювати науково-дослідну та організаційно-управлінську діяльність у відповідній сфері, неможливе без урахування психолого-педагогічних особливостей кожного здобувача та особливостей його індивідуального когнітивного розвитку.

При цьому відсутність затверджених державних стандартів, декларація академічної свободи вишів тощо – усе це свідчить про можливість і необхідність переосмислення окремих параметрів підготовки майбутніх магістрів фізичної культури і спорту, яку з 01.09.2015 р. справедливо зарахували до галузі знань «Освіта». Це рішення посилює значення моніторингу психологічних, фізичних і соціальних якостей у здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» фізичної культури і спорту на шляху формування їх соціально-особистісних, інструментальних, загально-наукових компетенцій, що є науковою проблемою.

Крім того, очевидно, що до причин зміни професії або виконання професійних обов'язків на елементарному та низькому рівнях можна віднести відсутність в особистості майбутнього магістра фізичної культури і спорту стійких виражених психологічних, фізичних і соціальних якостей, що становлять основу

підготовленості здобувачів (магістрів) до виховної, розвивальної, оздоровчої, навчальної, науково-дослідної та організаційно-управлінської роботи.

Тож, при підготовці здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» фізичної культури і спорту доцільно враховувати комплекс параметрів моделі [12], орієнтованих на соціальне замовлення.

Виходячи з цього, – для того, аби розробити авторський комплекс діагностичних інструментів моніторингу психологічних, фізичних і соціальних якостей, спочатку сконцентруємося на тому, що діяльність магістра фізичної культури і спорту має специфічну структуру, що підтверджується необхідністю виконання ним виховної, розвивальної, оздоровчої, навчальної, науково-дослідної та організаційно-управлінської роботи.

По-перше, аналіз і узагальнення науково-методичної літератури [9, 14, 15, 17, 18] дозволив сформувати групу основних вмінь, якими повинен володіти сучасний магістр фізичної культури і спорту. На нашу думку, до цієї групи необхідно відносити такі вміння:

– розкривати тенденції розвитку вищої освіти в Україні та європейському освітньому просторі;

– інтерпретувати законодавчу програмно-нормативну базу, що стосується галузі фізичної культури і спорту;

– своєчасно використовувати соціально-особистісні, інструментальні, загально-наукові та професійні компетенції для вирішення типових завдань діяльності магістра з фізичної культури і спорту;

– визначати особливості й специфіку освітньої, науково-дослідної, спортивно-оздоровчої та організаційно-управлінської діяльності магістра фізичної культури і спорту;

– системно формувати і вдо-

сконалювати необхідні у житті дітей і молоді рухові уміння та навички;

– оптимально розвивати фізичні здібності і задатки дітей і молоді, підвищувати їх функціональні можливості засобами фізичної культури;

– виховувати фізичні, естетичні, морально-вольові, патріотичні якості;

– удосконалювати спортивну майстерність вихованців;

– інтерпретувати основні поняття методології науки, визначати основні види наукової діяльності та їх характерні риси;

– планувати й організовувати науково-педагогічні дослідження з актуальних проблем фізичної культури і спорту;

– використовувати сучасні методи пошуку, збору і аналізу наукової інформації;

– вибрати найбільш оптимальні методи дослідження залежно від мети і задач наукового дослідження;

– використовувати методи перевірки достовірності результатів дослідження;

– інтерпретувати, систематизувати і впроваджувати в практику діяльності результати як власних досліджень, так і результатів досліджень колег;

– конструювати та апробувати нові методики наукових досліджень, перевіряти їх вірогідність та надійність;

– оформляти наукову документацію відповідно до існуючих вимог;

– готувати до публікації матеріали власних наукових досліджень;

– розробляти науково-методичні рекомендації у сфері фізичної культури і спорту (наприклад, рекомендації щодо фізичного удосконалення спортсменів відповідно до їхнього рівня фізичної підготовленості);

– володіти технікою публічного виступу.

Таким чином, звертаємо особ-

ливу увагу на те, що фаховій діяльності магістра фізичної культури і спорту характерна універсальна структура. Її об'єктом є процес керівництва навчальною та пізнавальною діяльністю учнів. При цьому важливими складовими діяльності виступають його гуманістична, науково-дослідна та організаційно-управлінська спрямованості. Це пояснює, чому брак якісного моніторингу необхідних якостей у здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» фізичної культури і спорту може призвести до фізичної, інтелектуальної і моральної деградації нових поколінь.

По-друге, аналіз наукової літератури з питань особливостей фахової діяльності магістра фізичної культури і спорту, існуючих вимог до його особистості дозволив зробити висновок про те, що серед психологічних якостей, що мають бути обов'язково оцінені у майбутніх магістрів – є вольові. До них найчастіше відносять: наполегливість (цілеспрямованість), рішучість, самовладання, дисциплінованість, самостійність, ініціативність. У цьому контексті важливо звертати увагу на те, що: існують зв'язки між розглянутими вольовими якостями (наприклад, наполегливість і самовладання разом означають мужність, самостійність і дисциплінованість – в співвідношенні з моральними орієнтирами – відповідальність); постійно існує можливість послаблення вольових якостей. Для цієї частини моніторингу ми пропонуємо використовувати такі методики:

– методику «Соціальна сміливість» (є фрагментом методики багатофакторного дослідження особистості Р. Кеттелла (фактор Н));

– методику «Агресивне поведіння» (Е. Ільїн, П. Ковальов);

– тест «Самооцінка сили волі» (Н. Обозова);

– тест «Наполегливості Торонтона», що призначений для ви-

мірювання вольового зусилля в інтелектуальній роботі;

– методику оцінки вольових якостей (А. Вострикова);

– опитувальник рівня суб'єктивного контролю (Дж. Роттера).

Адже, саме ці тести й опитувальники є добре відомими та валідними інструментами, які дають змогу перманентного контролю за станом сформованості необхідних психологічних якостей, що мають бути обов'язково оцінені у майбутніх магістрів.

До фізичних якостей, що мають бути обов'язково оцінені у здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» фізичної культури і спорту ми відносимо психомоторні. Адже, психомоторні дії проявляються у виразних рухах і загальній моториці тіла педагога; їх сформованість впливає на рівень оволодіння майбутнім магістром фізичної культури і спорту педагогічною технікою. Серед способів їх оцінки ми обрали метод, запропонований Т. Дягтяренко, А. Гайворонським [13]. Адже вони у 2006 році отримали патент на корисну модель – «Спосіб комплексної індивідуальної оцінки психомоторних якостей людини за об'єктивними параметрами її психофізіологічного статусу».

До соціальних якостей, що мають бути обов'язково оцінені у майбутніх магістрів фізичної культури і спорту ми відносимо моральні, комунікативні, інтелектуальні. Адже, ми згодні з думкою вченого [12] про те, що професійна діяльність фахівця з фізичної культури, по суті, є діяльністю педагогічна; головний її зміст – це керівництво діяльністю учнів, виведення їх на новий, більш високий рівень функціонального стану, фізичної, технічної і психологічної підготовленості, а також моральне виховання. У свою чергу, розумові дії пов'язані з вирішенням завдань, які потребують професійної уваги, уяви, мислення, спостережливості педагога.

Для даної частини моніторингу ми пропонуємо використовувати такі методики, тести і опитувальники:

– методику вивчення самооцінки професійної придатності та здібностей до педагогічної діяльності (Т. Ротанова, Л. Золотарьова, Н. Шляхта) [16];

– методику «Педагогічні ситуації» (О. Печко) [14], адаптовану для здобувачів вищої освіти ступеня «магістр» фізичної культури і спорту;

– методику діагностики емпатії по А. Меграбяну і Н. Епштейну;

– методику отримання індексів комунікативних та організаторських схильностей здобувачів вищої освіти КОС;

– багатофакторне дослідження особистості за 16 PF опитувальником (форма С) (Р. Кеттелла); особливо звертаємо увагу на фрагмент методики «Розвинуте мислення» (фактору В);

– методику визначення самооцінки особистості (С. Будассі), що дає можливість провести дослідження «ідеального» і «реального» Я у здобувачів (магістрів);

– морфологічний тест життєвих цінностей (В. Сопов, Л. Карпушина); особлива увага повинна бути приділена дослідженню життєвих цінностей (розвиток себе, креативність, досягнення) та життєвих сфер (професійне життя, освіта);

– методику діагностики самоактуалізації «Самоактуалізаційний тест» (Ю. Альошина, Л. Гозмана, М. Загика, М. Кроза); пропонуємо дослідити самоактуалізацію по двох базових («Компетентності в часі», «Підтримки») і ряду додаткових шкал; структура тесту дозволяє діагностувати велике число показників, не збільшуючи при цьому в значній мірі обсяг тесту;

– методику діагностики Я-концепції (адаптація «Тенесійської шкали Я-Концепції» І. Нагорної); пропонуємо дослідити такі показники: самоідентич-

ність, «Моральне Я», «Особистісне Я», «Соціальне Я».

– методику вивчення сформованості здібності до педагогічної рефлексії «Переклад на суахілі» (А. Бізязева) [3]; ця методика дозволяє дослідити здатність майбутніх магістрів фізичної культури і спорту зайняти дослідницьку позицію щодо своєї практичної діяльності і до самого себе як її суб'єкта.

Перспективою подальших досліджень є апробація авторського комплексу діагностичних інструментів для моніторингу психологічних, фізичних і соціальних якостей майбутніх магістрів фізичної культури і спорту та виявлення засобів розширення технологічного інструментарію викладання дисциплін у ВНЗ, що здійснюють підготовку здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» фізичної культури і спорту.

Висновки:

– впровадження у педагогічний процес ВНЗ, що готують відповідних фахівців, авторського комплексу діагностичних інструментів для моніторингу психологічних, фізичних і соціальних якостей майбутніх магістрів фізичної культури і спорту буде стимулювати активну позицію здобувачів до навчально-пізнавальної та науково-дослідної діяльності через відслідковування власних спроможностей до виконання оздоровчої, розвивальної, виховної, навчальної та науково-дослідницької функцій у майбутній професійній діяльності; дозволить перманентно вдосконалювати себе в умовах інформальної педагогічної освіти;

– за рахунок упровадження у педагогічний процес запропонованого комплексу діагностичних інструментів у викладачів з'явиться можливість вчасно реагувати та цілеспрямовано впливати на розвиток професійно-необхідних якостей у майбутніх магістрів фізичної культури і спорту у межах викладання дис-

ципліни «Професійна та науково-дослідна діяльність магістрів фізичної культури і спорту».

Література

1. Ажиппо О.Ю. Теоретичні й методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах: дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ажиппо Олександр Юрійович – Харків, 2013. – 487 с.
2. Барбіна Є.С. Формування педагогічної майстерності в системі безперервної педагогічної освіти : автореф. дис... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Єлизавета Сергіївна Барбіна. – К., 1998. – 36 с.
3. Бізязева А.А. Психологія думаючого учителя: педагогіческая рефлексія / А.А. Бізязева. – Псков: ПГПИ ім. С.М. Кирова, 2004. – 216 с.
4. Волкова Н.П. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної комунікації : дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Волкова Наталія Павлівна. – К, 2004. – 197 с.
5. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене / С.У. Гончаренко – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
6. Демінська Л.О. Концепція професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання на засадах аксіології [Електронний ресурс] / Л.О. Демінська. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/2012_98_2/Demin.pdf
7. Захаріна Є.А. Досвід професійної підготовки май-

- бутніх учителів фізичної культури у країнах Європи [Електронний ресурс] / Євгенія Анатолівна Захаріна. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prspo/2012_35_1/Zaharina.pdf
8. Зязюн І.А Педагогічна майстерність / І.А. Зязюн. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
 9. Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту: тези доповідей II Міжнародної науково-методичної конференції, м. Суми, 16-17 квітня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Суми : Сумський державний університет, 2015. – 249 с. – Режим доступу до журн.: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/39558/1/fiz_konfa.pdf
 10. Кашуба В.А. Технологические инновации в системе подготовки специалистов по физической культуре и спорту / В.А. Кашуба // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 5. – С. 129-130.
 11. Конох А.П. Актуальні проблеми оновлення методів навчання студентів у процесі їх професійної підготовки в університеті / А.П. Конох // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2006. – № 10. – С. 110-115.
 12. Куц О.С. Професійно-педагогічна модель спеціаліста фізичного виховання / О.С. Куц // Матеріали 2-ї міжвуз. конф. «Фізична культура, спорт та здоров'я нації». – Вінниця, 1996. – С. 209–214.
 13. Пат. 27148 Україна, МПК А61В 5/16. Спосіб комплексної індивідуальної оцінки психомоторних якостей людини за об'єктивними параметрами її психофізіологічного статусу [Електронний ресурс] / Дегтяренко Т.В., Гайворонський А.М.; заявник і патентовласник – Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. КД. Ушинського. – № u200703342; заявл. 28.03.07; опубл. 25.10.07, База патентів України. – Режим доступу : <http://uapatents.com/3-27148-sposib-kompleksno-individualno-ocinki-psikhomotornikh-yakostejj-lyudini-za-obehktivnimi-parametrami-psikhofiziologichnogo-statusu.html>
 14. Печко О.М. Формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Печко Олександр Миколайович. – Чернігів, 2015. – 238 с.
 15. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : монографія / авт. кол. О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонова, С.С. Вітвицька та ін. / За заг. ред. проф. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 316 с.
 16. Ратанова Т.А. Методы изучения и психодиагностика личности / Ратанова Т.А., Золоторева Л.И., Шляхта Н.Ф. – М.: Изд-во МГОПУ, 1997. – С. 201–202.
 17. Свасьєв А.В. Підготовка майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності теоретико-методичний аспект : монографія / А.В. Свасьєв. – Запоріжжя: ЗНУ. – 2012. – 473 с.
 18. Тимошенко О.В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах: дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Тимошенко Олександр Валерійович – К., 2009. – 600 с.

